

nando **Tagliavini**. Bio je to tek početak razmišljanja o alarmantnom stanju orgulja u Europi s naglaskom na upoznavanju Zapadne Europe s orguljskom baštinom Istočne Europe te o pronalaženju zajedničkih rješenja u pitanju zaštite, popravaka i restauratorskih zahvata kojima bi se u potpunosti sačuvale zvukovne značajke glazbala koja nas možda više od bilo kojega drugog upućuje u estetske i stilske odrednice jedne epohe.

Švedski grad Göteborg izabran je za *EOS 2001*. jer posjeduje u okviru *Sveučilišta GOArt Center (Göteborg Organ Art Center)*, istraživački centar za proučavanje najvažnijih pitanja vezanih uz povijest orgulja, gradnju i izvodilačku praksu. Simpozij je održan u Gradskom muzeju u Göteborgu pod pokroviteljstvom *Europske zajednice* (čiji je trenutni predsjedatelj Švedska) i *Papinskog vijeća za kulturu*, a njegovo su održavanje materijalno pomogli brojni sponzori iz grada Göteborga. Program simpozija bio je podijeljen u dvije velike cjeline: predavanja, diskusije i predstavljanje zanimljivih projekata zaštite orgulja u nekim europskim zemljama, te koncerte poznatih europskih orguljaša tijekom kojih su predstavljene uspješno obnovljene orgulje i druga glazbala s tipkama poput klavikorda, čije se čak četiri kopije (prema izvornim glazbalima iz godina 1752, 1765, 1766. i 1808) nalaze u koncertnoj dvorani *Visoke škole za glazbu* u Göteborgu. Radni dio simpozija (predavanja i diskusije) vodio je suradnik *GOArta* Paul **Peeters**, a svoje zanimljive priloge o zakonskoj osnovi zaštite orgulja, odgovornoj i znanstveno utemeljenoj obnovi starih glazbala, o uspostavi mjerila za određene povijesnih orgulja, o projektima obnove koji su u tijeku i provode se u suradnji više zemalja dali su poznati političari-članovi različitih komisija za kulturu u okviru *Uneska* i *Vijeća Europe*, stručnjaci za orgulje (graditelji i muzikolozi) te interpreti glazbe za orgulje. Jedna od značajnih zadaća dogovorenih u Varaždinu - utemeljenje zaklade za povijesne orgulje u Europi - nije u međuvremenu ostvarena, pa je pronalaženje mogućnosti financiranja svih pothvata vezanih uz orgulje na europskoj razini ostalo i dalje jednom od primarnih zadaća *Rezolucije Göteborg 2001*. Svi su razgovori vođeni tijekom simpozija sažeti u tri velike grupe zaključaka koji se odnose na: osvještavanje javnosti i informiranje o orguljama kao (ugroženoj) europskoj kulturnoj baštini, zakonsku zaštitu orgulja kao dijela europske kulturne baštine i izradu sveobuhvatnoga popisa povijesnih orgulja u Europi. Ti bi se ciljevi mogli ostvariti u okviru organizacije na europskoj razini, uz suradnju i međusobno povjerenje pojedinaca, Crkve u čijem je posjedu najveći dio orgulja i državne uprave u pojedinim zemljama, tj. uspostavljanjem zakonski utemeljenih propisa i njihova primjena pod nadzorom odgovarajućih odbora za zaštitu prirodne i kulturne baštine.

Simpozij o orguljama u Göteborgu, slično kao i prošlogodišnji kongres u Varaždinu, pratio je mali broj novinara, pa je javnost uskraćena za bolje upoznavanje problematike o kojoj će se govoriti na sljedećim godišnjim

susretima stručnjaka za orgulje u Lisabonu 2002, Bratislavi 2003, Bologni 2004, Vilniusu 2005, Velikoj Britaniji 2006. i Francuskoj 2007.

Snježana Miklaušić-Ćeran
Glas Koncila

NAJSTARIJE ORGULJE U KRČKOJ BISKUPIJI

U župama – crkvama na području Krčke biskupije nalazi se više Callidovih orgulja, jedne Daccijeve i jedne (možda) Nakićeve. No, dok za sve Callidove orgulje, kao i za Daccijeve, znamo godinu njihove gradnje, za ove Nakićeve (?) nemamo tog podatka. U tu skupinu starih orgulja spadaju svakako i orgulje u crkvi benediktinskog samostana sv. Andrije u Rabu koje do sada – koliko mi je poznato – nisu atribuirane nijednom graditelju, no za koje sada znamo sa sigurnošću vrijeme njihove izgradnje. Postoji za to podatak koji je, istražujući arhiv spomenutog samostana, pred više godina pronašla pok. sestra benediktinka Ljiljana Kučić (+ 4. srpnja 1991.).

Riječ je o zapisu s datumom 13. lipnja 1767. što ga je u arhivu ostavila opatica Francesca Antonia Dedominis i koji doslovno glasi: *“Avendo terminato il triennio del mio Abbadissado io Francesca Antonia Dedominis e perche nell’ avvenire sapino in che sono spese le commoscritte Lire mille sei cento sesanta una soldi dodici dico L 1661: in nota p. futura memoria come segue.*

Per L' Organo nuovo Cechini d' Oro No. 40 = f Lire vinti due e mezzo uno – fanno L 900.- ..... ”

U hrvatskom (slobodnom) prijevodu to znači:

Na kraju mog trogodišnjeg opatičkog mandata ja, Frančeska Antonija Dedominis, da bi se u budućnosti znalo za što je potrošeno 1661 lira i 12 soldina: navodim za buduće sjećanje kako slijedi:

Za nove orgulje 40 zlatnih cekina, što po 22,5 lira za jedan cekin iznosi 900 lira.”

(Dalje se navode ostali troškovi.)

Možemo dakle sa sigurnošću staviti gradnju tih orgulja u spomenuto trogodišnje razdoblje, a to znači između godine 1764. i 1767. Uzmemo li u obzir da su Daccijeve orgulje u benediktinskoj crkvi sv. Petra u Cresu iz 1777., najstarije Callidove u Krčkoj biskupiji one u Malom Lošinj u 1781., a za Nakićeve (?) u Rabu još nemamo podataka, sada znamo da su ove orgulje među sačuvanim na Kvarneru najstarije, no nažalost izvan upotrebe.

Nikola Radić

NEKI PODACI O POVIJESTI CALLIDOVIIH ORGULJA U KRKU

U krčkoj katedrali nalaze se orgulje Gaetana Callida koje nose na sebi veliki natpis: OPUS GAETANI CALLIDO 1815. Ovaj natpis zbunjuje jer je Gaetano Callido umro 1813. godine. Kako je došlo do ovakvog natpisa i zašto je on ipak (vjerujemo) točan, možemo rekonstruirati iz arhivskih podataka koje je istražio, ali ih nije i objavio (barem ne sve) pok. mons. Ivan Žic – Rokov, kancelar Krčke biskupije (+ 28. veljače 1984.).

Jedan zapisnik Stolnog kaptola u Krku iz 1804. godine donosi podatak da je pred otprilike šest godina prošao preko Krka Gaetano Callido te pregledao postojeće orgulje i zaključio da se one ne mogu popraviti pa je uzeo mjere za izgradnju novih. Orgulje su tada naručene i do konca 1806. godine isplaćeno je za njih u pet rata 5211,11 venecijanskih lira. Iz jednog pisma tadašnjeg krčkog biskupa Ivana Antuna Šintića dade se zaključiti

da su orgulje bile izgrađene u Gaetanovoj radionici u Veneciji već 1808. godine. Kako to da nisu skoro nakon toga došle na svoje mjesto? Može se pretpostaviti da su za to odgovorne burne političke prilike tih godina. Orgulje su međutim (ipak kao djelo Gaetana Callida!) dovezene u Krk i montirane na koru katedrale 6. kolovoza 1815. godine.

Ove je podatke mons. Žic iznio prigodom nekih predradnji i istraživanja spomenutih orgulja koje je obavio belgijski graditelj orgulja i restaurator Patrick Collon 1973. godine u vidu njihove restauracije do koje međutim nikada nije došlo.

Tom je prigodom mons. Žic uspio pronaći i razne druge arhivske podatke koji su za orgulje značajni, a odnose se na popravke i pregradnje tijekom njihova 150-godišnjeg života. Budući da je riječ o isplaćenim računima za spomenute radove, podaci su često preoskudni i teško je zaključiti kakvih je sve zahvata na orguljama bilo. Vrlo je značajno, međutim, znati tko je sve i kada na tim orguljama radio.

Evo što proizlazi iz tih podataka:

1. 30. siječnja 1830. radili su na orguljama Santo Bianchino i Giuseppe Ardoazzo, Callidovi učenici. Njima je isplaćeno 68 forinti za demontažu, popravak i remontažu orgulja. Ne kaže se o kakvom je popravku bilo govora.
2. 14. lipnja 1851. primio je Giuseppe Gerardi “fabbricatore d’ organi” 85,15 forinti za popravak orgulja. Opet se ne spominje vrsta popravka.
3. 20. kolovoza 1858. isplaćeno je 90 forinti za čišćenje i uštímanje orgulja te popravak mijeha. Radove je izveo Andrea Cetti.
4. 26. svibnja 1876. isplaćeno je Giovanni Celli (“fabbricatore d’ organi”) 110 forinti za popravak (ne kaže se koji), čišćenje i uštímanje orgulja.
5. Godine 1882. primio je isti Giovanni Cella 134 forinti. On je tada popravio mijeh, izmjenio pojačanja na njegovim uglovima, obukao u kožu dovodnu cijev (zraka?), popravio svirale, očistio cijeli instrument i uštímao ga.
6. 19. listopada 1883. isplaćeno je Eduardu Kunadu 19 forinti “za popravak i štímanje orgulja”.
7. 1898. godine radio je na orguljama Pietro Bazzani. Primio je ukupno 674 forinti za čišćenje orgulja (150) te za druge radove koji se specificirano navode: “per mantice nuovo” (200), “per sonniero” (110), “per tastare” (30), “per pedaliera” (40), “per accordatore et mecano” (120) i “per canne nuove” (24).
8. 20. ožujka 1907. isplaćeno je istom Pietru Bazzaniju 50 forinti za čišćenje i uštímanje orgulja.
9. 2. prosinca 1913. isplaćeno je “za popravak orgulja” 50 forinti. Ne kaže se ni kome ni za kakav popravak.